

УДК 711.455

С.В. Шешукова

СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ КУРОРТНО-РЕКРЕАЦІЙНОГО ОБСЛУГОВУВАННЯ НАСЕЛЕННЯ В АЗОВО-ЧОРНОМОРСЬКОМУ РЕГІОНІ

Головними передумовами розвитку курортно-рекреаційного будівництва у приморських районах України, та зокрема його найважливішої складової частини – сфери громадського обслуговування є: збільшення матеріальної можливості для проведення відпустки на курортах та в місцях відпочинку різних верств населення; вплив інформаційно-рекламних засобів на зацікавлення відпочиваючих та туристів і відповідно на розширення номенклатури різноманітних закладів обслуговування; значні резерви вільного часу в період відпочинку, зміна його структури й змісту; можливість участі відпочиваючих та туристів в численних культурно-пізнавальних програмах; на відміну від масових форм впровадження в практику диференційованих форм обслуговування з врахуванням індивідуальних потреб; розвиток транспорту та підвищення його швидкостей, забезпечення більших відстаней для пересування, та транспортних можливостей для вибору об'єктів обслуговування.

Що стосується розвитку курортно-рекреаційного та туристичного обслуговування, взагалі то, на сьогоднішній день ця галузь є одним із провідних секторів світової економіки, що має найбільш динамічний розвиток та відіграє роль і стимулює діяльність більше ніж 60 інших галузей економіки (будівництво, транспорт, торгівля, зв'язок, сільське господарство, харчування, страхування, готельна діяльність, виробництво товарів широкого вжитку тощо). В цій галузі зайняті близько 10-15% економічно-активного населення світу.

Згідно даних Всесвітньої туристичної організації (ВТО) в 2007 році кількість міжнародних туристичних поїздок в світі досягла 898 млн. (приріст у порівнянні з 2000 р. склав 32 %, тобто в середньому 4% на рік). В країнах, що розвиваються – 360 млн.чол. (приріст 54%, в середньому 6% на рік); та в 50 найменш розвинутих країнах – 13 млн.чол. (приріст 110%, в середньому 11% на рік). [1]

За умов такої динаміки кількість відпочиваючих та туристів у світі за прогнозами ВТО у 2010 р. досягне 1 млрд. осіб, а в 2020 р. - 1,6 млрд. Для обслуговування цього контингенту кількість робочих місць у країнах ЄС становитиме близько 12% від загальної чисельності зайнятих, які буде забезпечено у більш ніж 2 млн. малих та середніх підприємствах.

Україна, з погляду розвитку курортно-рекреаційної та туристичної галузі, має визначний історико-культурний потенціал, невичерпні курортно-рекреаційні ресурси, а Азово-Чорноморське узбережжя окрім привабливих природно-кліматичних умов, архітектурно-містобудівної спадщини має також значні запаси лікувальних мінеральних вод та грязей. В зв'язку з цим, на відміну від інших морських країн (Єгипет, Туреччина, Франція, Іспанія), де більша увага надається суто рекреаційному та культурно-пізнавальному напрямку відпочинку, в Україні, особливо на морських узбережжях з унікальними лікувальними та оздоровчими ресурсами, конкурентноспроможним напрямком є розвиток курортного обслуговування, що може вивести країну на міжнародну туристичну арену. [2]

Незважаючи на наявність унікального ресурсного потенціалу Азово-Чорноморського узбережжя України існує ряд чинників, що не сприяють ефективному розвитку курортно-рекреаційної та туристичної діяльності. На думку експертів вони, в першу чергу, носять політичний, економічний, соціальний, правовий, інформативний характер:

- відсутність комплексної політики держави, не сформованість раціональних форм державного управління в сфері курортно-рекреаційної діяльності та туризму, відсутність спеціального уповноваженого центрального органу виконавчої влади з питань діяльності курортів;
- недосконалість організаційно-правових та економічних механізмів реалізації державної політики в сфері діяльності курортів та галузі туризму;
- відсутність належного прогнозування та планування розвитку курортів, зон рекреації та туризму, параметрів туристичних потоків у відповідності до ресурсних можливостей, потреб населення та економіки держави;
- відсутність сприятливих умов для розвитку цієї галузі, державної інвестиційної політики у сфері діяльності курортів та туризму;
- непристосованість значної частини природних та рекреаційних територій для туристичних відвідувань, невідповідність існуючої інфраструктури, системи обслуговування якісним параметрам та сучасним вимогам населення. [3]

Азово-Чорноморський регіон знаходиться в адміністративних межах Одеської, Миколаївської, Херсонської, Запорізької, Донецької областей та Автономної Республіки Крим та поділяється на Причорноморський, Приазовський та Кримський субрегіони. Загальна довжина берегової лінії Азовського та Чорного морів України складає 2759 км або 41% довжини

берегів Чорного та 43% довжини Азовського морів, що становить близько 26 % довжини державного кордону.

За даними Держкомстату, щодо сучасного стану в Україні налічується: 3,1 тис. санаторно-курортних і оздоровчих закладів загальною місткістю близько 481 тис. ліжок у місяць максимального розгортання. Лікувальний напрямок з них мають 30%, решта спеціалізується на наданні загальнооздоровчих послуг. Загалом санаторно-курортні та оздоровчі заклади щороку приймають близько 3,2 млн. осіб, 14 % з яких – іноземці. Разом з тим, оздоровчий потенціал є значно більшим - потужність закладів використовується менше ніж на 40 %, основною причиною чого є непристосованість більшості закладів до цілорічного функціонування. При наявності значного попиту на санаторно-курортні послуги, як на внутрішньому так і на зовнішньому ринках, щорічний приріст кількості відпочиваючих складає лише 1%. Кількість непрацюючих закладів становить близько 22 %.

Загальна ємність оздоровчо-рекреаційних закладів Азово-Чорноморського регіону складає 455,110 тис. місць, тому числі оздоровчі - 83,420 тис. місць та рекреаційні - 371,690 тис. місць.

У відповідності до “Генеральної схеми планування території України” (Інститут «Діпромісто», 2000 р.) передбачається вдвічі збільшити кількість відпочиваючих та туристів у Азово-Чорноморському регіоні до 1 млн. чол. (до 2010 р.), а на перспективу до 2 млн. чол. (до 2020 р.). [3]

Відповідно до територіальної структури Азово-Чорноморського регіону він поділяється на Кримський, Причорноморський та Приазовський субрегіони. Кримський субрегіон має найбільш розвинуту мережу закладів лікування, відпочинку та туризму - більш ніж 650 закладів з загальною ємністю 171,9 тис. місць. Структура оздоровчо-рекреаційного комплексу наступна: 34% - бази відпочинку; 20% - санаторії, профілакторії; 18% - пансіонати, 14% - дитячі оздоровчі табори, дитячі оздоровчі центри, 14% - туристичні бази, будинки відпочинку, кемпінги, туристичні готелі.

За даними Міністерства курортів і туризму Криму кількість обслугованих осіб (розрахунок за методикою НАПКБ) за 11 місяців 2008 р. склала 5633,4 тис. чоловік. У вищеназваних закладах відпочили організовано (за даними виконкомів та райдержадміністрацій курортних районів) 1211,0 тис. чол.

За курортно-рекреаційним потенціалом Кримський субрегіон займає перше місце в Україні. Це обумовлюється наявністю на півострові значної кількості пляжів (517 км), що мають винятково рекреаційну та естетичну цінність, відрізняються різноманітністю рельєфу, багатими оздоровчо-лікувальними ресурсами. Найбільш розвинений курортний район на території України - Південний берег Криму протяжністю 341 км. Частина Криму в

наданні курортно-рекреаційних послуг в цілому по Україні складає більш 22%. В нинішній час використовується лише 11 % рекреаційного потенціалу.

Наступним за Кримським субрегіоном за курортно-рекреаційним потенціалом є Причорноморський субрегіон, який відомий переважно завдяки ресурсам Одеської області. Основними природними рекреаційними ресурсами тут є клімат, лікувальні грязі та ропа лиманів, піщані пляжі, мінеральні води. В Одеській області на узбережжі Чорного моря налічується понад 800 санаторно-курортних, рекреаційно-оздоровчих та туристичних установ і закладів. Потенціал даної області складає 848 тис. місць у всіх видах закладів. Однак на нинішній час в області використовується лише 10% від потенційних курортно-рекреаційних можливостей даної території.

Приазовський субрегіон має загальну ємність закладів 113,5 тис. місць, в тому числі у Донецькій області зосереджено 41 %, у Запорізькій – 41%, у Херсонській області – 18 % закладів.

Все це свідчить про те, що на даний час в цілому використовується лише 15% потенційних можливостей українського узбережжя Чорного та Азовського морів.

Таким чином, наявні курортно-рекреаційні ресурси Азово-Чорноморського регіону, позитивні показники обсягів різних видів туризму, зростання кількості суб'єктів курортно-рекреаційної та туристичної діяльності, збільшення кількості обслуговуваних осіб – не тільки це є необхідною передумовою розвитку в системі курортно-рекреаційного обслуговування населення, її ваговою складовою частки – сфери громадського обслуговування. При цьому існує ряд перешкод та неузгодженостей як на місцевому, так і державному рівнях, що стримують врегульований та збалансований розвиток як всієї курортно-рекреаційної галузі так і системи громадського обслуговування як головного критерія якості і комфортності середовища для відпочинку. Для вирішення окремих проблемних питань у 2007 р. Науковим центром розвитку туризму (НЦРТ) та групою фахівців, науковців з навчальних закладів України, представників громадських організацій України, аналітиків та вчених була розроблена “Стратегія сталого розвитку туризму та курортів в Україні”. В ній визначено першочергові етапи розвитку курортно-рекреаційної та туристичної галузі та методи їх досягнення, окреслено очікувані результати реалізації стратегії. [3]

Існують деякі позиції даної стратегії, які мають безпосереднє відношення до удосконалення обслуговуючої сфери, а саме:

- збільшення потенціалу курортно-рекреаційного комплексу в 14-15 разів – передбачає активне зростання чисельності та потужності об'єктів громадського обслуговування;

- поліпшення умов відпочиваючих в Україні – має на меті створення широкого асортименту якісних послуг;
- забезпечення конкурентоспроможності об'єктів рекреації та туризму – вимагає створення системи технологічно нових підприємств обслуговування;
- зниження рівня безробіття в регіонах – може бути досягнуто за рахунок створення нових робочих місць як у курортно-рекреаційному комплексі так і сфері обслуговування;
- забезпечення населення, відпочиваючих та туристів необхідною інформацією – є передумовою для створення мережі інформаційно-консультативних, маркетингових, рекламних та інших центрів.

Зростання кількості відпочиваючих та туристів, що планується стратегічними програмами та містобудівною документацією зумовлює в перспективі збільшення попиту та обсягів споживання ними товарів та послуг різних галузей економіки, стимулюючи їх розвиток та приріст виробництва, а також сприяє розвитку загальної мережі об'єктів громадського обслуговування для всього населення Азово-Чорноморського регіону.

Література

1. Tourism Highlights 2008 Edition. (www.unwto.org).
2. “Схема планування території узбережжя Чорного та Азовського морів для застосування у Донецькій, Закарпатській, Херсонській, Одеській, Миколаївській областях та АР Крим.” Пояснювальна записка. Інститут «Діпромісто», 2006 р.
3. “Стратегія сталого розвитку туризму і курортів в Україні” (www.tourism.gov.ua)

Анотація

В статті розглянут сучасний стан курортно-рекреаційного обслуговування в Азово-Чорноморському регіоні України та його ресурсний потенціал, приведені основні передумови розвитку даної сфери діяльності.

Аннотация

В статье рассмотрено современное состояние курортно-рекреационного обслуживания в Азово-Черноморском регионе Украины и его ресурсный потенциал, приведены основные предпосылки развития данной сферы деятельности.